

De onderzoeksmaster

Inleiding

De nieuwe, tweejarige onderzoeksmaster is in het kader van de invoering van het BA/MA stelsel een veelbesproken onderwerp. Veel beleidsmakers buigen zich over de vraag aan welke eisen een onderzoeksmaster moet voldoen. De werkgroep Topmasters kwam al in 2002 met een advies in haar rapportage: Voor de alfa- en gammawetenschappen kon op een tweejarige onderzoeksmaster een driejarige promotie volgen, in plaats van een vierjarige promotie. Het eerste jaar van de promotie zou dus kunnen worden *ingedaald* in het tweede jaar van de onderzoeksmaster. Momenteel heeft het Tinbergen instituut deze combinatie al ingevoerd, en heeft het College van Bestuur van de Universiteit Tilburg voorgesteld de combinatie voor excellente studenten in te voeren.¹

Het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO) en Promovendi Netwerk Nederland PNN maken zich zorgen over deze ontwikkeling. Deze notitie bevat een overzicht van argumenten die pleiten tegen deze indaling, en voor de ontkoppeling van de Master en de promotie. Hiermee pleiten wij voor een tweejarige onderzoeksmaster, die, indien gewenst, gevolgd kan worden door een promotietraject van vier jaar (daar waar nu vier jaar ook gebruikelijk is). Het succes van de onderzoeksmaster hangt af van de kwaliteit van de begeleiding. Daarom vindt u hier ook aanbevelingen en randvoorwaarden voor succesvolle begeleiding bij de onderzoeksmaster.

1. Indaling

1.1 Specialisatie binnen de Master

Het ISO en PNN maken zich zorgen over deze indaling van het promotietraject in de onderzoeksmaster, omdat deze ongewenste effecten met zich mee zal brengen.

De bachelor is bij veel instellingen een brede opleiding met veel aandacht voor algemene vaardigheden. De gedachte hierachter is dat de specialisatie zal plaatsvinden in de master. Uitgaande van deze beredenering zal de master de ruimte moeten bieden aan deze specialisatie. De onderzoeksmaster kan daarom niet als een tussenhalte worden gezien op weg naar het doctoraat. De onderzoeksmaster moet een afgerond geheel zijn dat volledig toe komt aan de gewenste specialisatie. Dit kan niet indien een deel van de onderzoeksmaster wordt ingevuld met promoveren.

1.2 Onafhankelijkheid van de Master

Na een indaling van het promotietraject in de onderzoeksmaster, is de onderzoeksmaster geen onafhankelijk traject meer. De student wordt gedwongen een bepaalde richting te kiezen, namelijk het behalen van het doctoraat. Het percentage studenten dat daadwerkelijk wil promoveren is klein, in 2002 slechts 7,4%.² De onderzoeksmaster zal dan slechts voorbehouden blijven aan dit selecte groepje. Het is niet wenselijk je zo te beperken op het gebied van onderzoek. Er zal rekening moeten worden gehouden met een grote groep studenten die na het afronden van de onderzoeksmaster een beroep in het bedrijfsleven wil uitoefenen op het gebied van onderzoek. We moeten ons ook realiseren dat de tweejarige onderzoeksmaster de kloof tussen de student en het promoveren kan verkleinen. Door op een goede manier ingeleid te zijn in de wereld van het onderzoek zal de stap om daadwerkelijk te promoveren kleiner zijn. Het ISO en

¹ Bron: Hoger Onderwijs Persbureau

² Bron: Studentenmonitor 2002

PNN willen voorkomen dat de onderzoeksmaster niet meer als een officieel uitstroommoment wordt gezien. De onderzoeksmaster moet een afgerond geheel vormen voor de student.

1.3 Promotierendementen

De promotierendementen in Nederland zijn zeer laag. Uit de meest recente cijfers van de VSNU blijkt dat slechts een derde van de promovendi erin slaagt binnen vijf jaar de promotie af te ronden.³ Zowel onderzoeksgroepen als promovendi zijn hiervan de dupe. Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) noemt gebrekkige vooropleiding in een rapport als een oorzaak voor lage rendementen bij met name de alfa- en gammawetenschappen.⁴ Een extra opleidingsjaar in de master-fase, specifiek gericht op het opdoen van onderzoeksvaardigheden, is nodig om het rendement te verhogen voor met name de alfa- en gammawetenschappen. Daarom zijn het ISO en het PNN tegen een indaling van het promotietraject in de onderzoeksmaster; een indaling zal de zeer lage rendementcijfers niet ten goede komen.

1.4 Mobiliteit

Het BA/MA stelsel is ingevoerd om de mobiliteit van studenten te vergroten. Op dit moment kan de student tussen de Master en PhD traject wisselen van onderzoeksgroep. Dit is erg gunstig omdat mobiliteit, een brede visie en het opbouwen van een netwerk belangrijk zijn in de wetenschap. De indaling van het promotietraject in de onderzoeksmaster zal deze mobiliteit echter beperken, omdat studenten in de onderzoeksmaster al begonnen zijn met de promotie.

1.5 Bezuinigingsmaatregel

Het ISO en het PNN zijn van mening dat de indaling een verkapte bezuinigingsmaatregel is ten nadele van de promovendus en de student. De student zal gaan betalen voor het tweede onderzoeksmaster-jaar, terwijl de promovendus (nu) betaald wordt voor het eerste promotiejaar. Daarbij heeft de promovendus die een jaar van zijn promotie doorbrengt als master-student dat jaar niet het budget om te reizen naar (internationale) bijeenkomsten en om cursussen mee te betalen. Hierdoor is de ingedaalde promovendus bij voorbaat gehandicapt. Deze maatregel zal het promoveren onaantrekkelijker maken, terwijl het animo onder studenten om te promoveren nu al laag is. In een periode dat de kennissamenleving zal moeten floreren lijkt het ons inziens niet verstandig te gaan bezuinigen op deze cruciale aspecten die het fundament van deze kennissamenleving zouden moeten zijn.

2. Begeleiding

2.1 Keuzes

Binnen de onderzoeksmaster is degelijke begeleiding een vereiste. Een student heeft behoefte aan een aanspreekpunt binnen zijn studie. De student is op zoek naar een bepaalde richting binnen de onderzoeksmaster en zal voor vele keuzes komen te staan die hij niet alleen kan maken. De begeleider biedt op dat moment uitkomst. In het begin weet de begeleider beter dan de student

³ Bron: VSNU; cijfers promovendi DOC2001

⁴ Bron: KNAW; Rijzende Sterren, 2001

welke vaardigheden de student moet bezitten en hoe hij kan beschikken over deze vaardigheden. De begeleider kan voorkomen dat de student aan het eind van zijn traject voor onwelkome verrassingen komt te staan.

2.2 Feedback

Begeleiders zullen het overzicht over het hele studietraject moeten hebben. Vanaf het begin dat de student binnen komt zal er een aantal afspraken met elkaar gemaakt moeten worden. De student zal aan moeten geven wat hij wil bereiken en waar hij ondersteuning wenst. De begeleider weet waar hij zich op moet focussen bij de student. De voortgang van het traject kan in een portfolio vastgelegd worden. In een portfolio zullen resultaten en gesprekken met de begeleider opgenomen worden. Het voordeel van dit systeem is dat je precies kan vaststellen waar de knelpunten van de student liggen en waar vervolgens op gestuurd moet worden door de begeleider.

2.3 Introductie in de onderzoekswereld

De begeleider is er niet alleen voor het interne studietraject, maar moet er ook voor zorgen dat de student naar buiten treedt. De student moet kennis kunnen maken met andere onderzoekers. De begeleider lanceert de student in het (sociale) netwerk van onderzoekers. Het belang van deze contacten mag niet onderschat worden. Het verbreedt de visie van de aankomende onderzoeker door hem kennis te laten maken met andere onderzoekers en tevens dus andere onderzoeksgebieden.

2.4 Rendementsverbetering

Uit onderzoek is gebleken dat slechte begeleiding een belangrijke oorzaak is voor het lage promotierendement.⁵ Hetzelfde geldt voor begeleiding binnen de onderzoeksmaster. Wanneer de begeleider de functie vervult die hier boven is beschreven zal zowel de kwaliteit als de kwantiteit van het aantal onderzoekers verbeteren.

2.5 Voorwaarden aan begeleiding

In het protocol van de NVAO dat toetst of een Master een tweejarige onderzoeksmaster mag heten wordt in het kort ingegaan op het facet begeleiding binnen de onderzoeksmaster.⁶ Volgens het ISO en het PNN gaat men voorbij aan de urgentie van begeleiding binnen de onderzoeksmaster. Wij zouden daarom graag zien dat er uitgebreider in wordt gegaan op dit facet. Daarvoor hebben we een aantal aanbevelingen:

- De begeleider mag niet alleen aangenomen zijn op basis van een publicatielijst
- De begeleider zal aan bepaalde kwalificaties moeten voldoen
- De begeleider zal aangesteld moeten worden als een tutor die de student in het gehele traject ondersteunt.

⁵ Bronnen: Behoudt talent!, PNN 2002, De RuG en haar promovendi, GAIOO 2003

⁶ Bron: Protocol beoordeling van de verlenging van de cursusduur van enkel specifieke masteropleidingen in het WO, NVAO april 2003

3. Conclusie

Het ISO en PNN zijn van mening dat de indaling van het promotietraject in de onderzoeksmaster geen doorgang mag vinden. De onderzoeksmaster moet een onafhankelijk geheel zijn dat zowel voor studenten die willen promoveren als voor studenten die anderszins aan de slag willen, open moet blijven staan. Binnen de onderzoeksmaster kan het beste uit de student worden gehaald wanneer er is voldaan aan degelijke begeleiding. We hopen dat de minister en de instellingen zich kunnen aansluiten bij deze punten. Op die manier zal de onderzoeksmaster zorgen voor kwaliteit.